

संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व  
नियंत्रणासाठी उच्चस्तरीय समिती  
पुनर्गठित करणेबाबत...

महाराष्ट्र शासन  
सार्वजनिक आरोग्य विभाग  
शासन निर्णय क्रमांक: समिती-२४२४/प्र.क्र.८०/आरोग्य-५  
गोकुळदास तेजपाल रुग्णालय आवार,  
संकुल इमारत, १० वा मजला, मंत्रालय, मुंबई-४०० ००१  
तारीख: २६ ऑगस्ट, २०२४

**वाचा-**

- १) Public Health Department G.R.No.PHD-2004/GI-02/CR.28/PH-6, Date: 19<sup>th</sup> March, 2004.
- २) सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्र.साथरोग-२०१५/समिती/प्र.क्र.१३३/आ-५,  
दि.०७ एप्रिल, २०१५
- ३) सार्वजनिक आरोग्य विभाग, शासन निर्णय क्र.प्रशामा-०२१९/प्र.क्र.११४/आरोग्य-७,  
दि.२५ मार्च, २०१९
- ४) आयुक्त, आरोग्य सेवा तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई यांचा प्रस्ताव.

**प्रस्तावना-**

राज्यात दि.१९.०३.२००४ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये State and District Disease Surveillance Committee स्थापन करण्यात आल्या आहेत. तसेच, दि.०७.०४.२०१५ रोजीच्या शासन निर्णयानुसार महाराष्ट्र संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व नियंत्रण यासाठी उच्चस्तरीय तांत्रिक समिती गठीत करण्यात आली आहे. तसेच, दि.२५.०३.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयान्वये केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार राज्यात प्रादुर्भाव असलेल्या प्राणीजन्य आजारांचा आढावा घेऊन सदर आजारांच्या प्रतिबंध व नियंत्रणासाठी राज्यस्तरीय व जिल्हास्तरीय प्राणीजन्य आजार समिती स्थापन करण्यात आल्या आहेत. संसर्गजन्य आजारांच्या प्रतिबंध व नियंत्रणासाठी आंतरविभागीय (वैद्यकीय शिक्षण विभाग, राष्ट्रीय विषाणू परिषद, पुणे, नगरविकास विभाग, ग्रामविकास विभाग, शालेय शिक्षण विभाग, महिला व बाल विकास विभाग इ.) समन्वय आवश्यक आहे. राज्यात किटकजन्य, जलजन्य व प्राणीजन्य आजारांच्या प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक प्रभावी उपाययोजनांसाठी व एकत्रित आढाव्यासाठी राज्यस्तरीय संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व नियंत्रण समिती व जिल्हास्तरीय संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व नियंत्रण समितीचे पुनर्गठन करण्याबाबतचा प्रस्ताव आयुक्त, तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई यांनी सादर केला होता. त्यानुषंगाने, संदर्भीय क्र.१ येथील दि.१९.०३.२००४ रोजीचा व संदर्भीय क्र.२ येथील दि.०७.०४.२०१५ रोजीचा शासन निर्णय अधिक्रमित

करून संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व नियंत्रण यासाठी आंतरविभागीय समन्वय व व्याप्ती विचारात घेऊन राज्यस्तरीय समिती व जिल्हास्तरीय समिती पुर्नगठीत करण्याबाबतची व सदर पुर्नगठीत समित्यांच्या बैठकांमध्ये संदर्भीय क्र.३ येथील दि.२५.०३.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयाद्वारे केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार गठीत राज्यस्तरीय/जिल्हास्तरीय प्राणीजन्य आजार समित्यांकडील विषयांबाबतच्या कार्यवाहीच्या आढाव्याच्या अनुषंगाने शासन निर्णय निर्गमित करण्याबाबतची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

### शासन निर्णय-

उपरोक्त संदर्भीय क्र. १ ते २ शासन निर्णय अधिक्रमित करून महाराष्ट्रात संसर्गजन्य आजारांबाबत अभ्यास करून प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक उपाययोजना प्रभावीपणे राबविण्यासाठी तसेच, संदर्भीय क्र. ३ येथील दि.२५.०३.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयाद्वारे गठीत राज्यस्तरीय/जिल्हास्तरीय प्राणीजन्य आजार समित्यांकडील विषयांबाबतच्या कार्यवाहीच्या आढाव्यासाठी "महाराष्ट्र संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व नियंत्रण समिती (Maharashtra Communicable Diseases Prevention & Control Committee)" खालीलप्रमाणे उच्चस्तरीय समिती गठित करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे.

### **राज्यस्तरीय संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व नियंत्रण तांत्रिक समिती**

| अ.क्र. | नाव                                                              | पदनाम   |
|--------|------------------------------------------------------------------|---------|
| १      | अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई          | अध्यक्ष |
| २      | प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई                    | सदस्य   |
| ३      | प्रधान सचिव/सचिव, महिला व बालविकास, मंत्रालय, मुंबई              | सदस्य   |
| ४      | प्रधान सचिव/सचिव, ग्राम विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई             | सदस्य   |
| ५      | प्रधान सचिव/सचिव, प.दु.म. विभाग (पशुवैद्यकीय), मंत्रालय, मुंबई   | सदस्य   |
| ६      | प्रधान सचिव/सचिव, वन विभाग (वनसंवर्धन), मंत्रालय, मुंबई          | सदस्य   |
| ७      | प्रधान सचिव/सचिव, पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग, मंत्रालय, मुंबई   | सदस्य   |
| ८      | प्रधान सचिव/सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, मंत्रालय, मुंबई   | सदस्य   |
| ९      | प्रधान सचिव/सचिव, राज्य आपत्ती व्यवस्थापन विभाग, मंत्रालय, मुंबई | सदस्य   |
| १०     | आयुक्त तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान, मुंबई         | सदस्य   |
| ११     | आयुक्त, पशुवैद्यकीय विभाग, पुणे                                  | सदस्य   |
| १२     | आयुक्त, अन्न व औषध प्रशासन विभाग, मुंबई                          | सदस्य   |
| १३     | आयुक्त, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, पुणे                        | सदस्य   |
| १४     | संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई व पुणे                                | सदस्य   |

|    |                                                                                 |                              |
|----|---------------------------------------------------------------------------------|------------------------------|
| १५ | संचालक, राज्य आपत्ती व्यवस्थापन कक्ष, मुंबई                                     | सदस्य                        |
| १६ | संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, मुंबई                                         | सदस्य                        |
| १७ | संचालक, हाफकिन संशोधन व शिक्षण संस्था, मुंबई                                    | सदस्य                        |
| १८ | संचालक, राष्ट्रीय विषाणू विज्ञान संस्था, पुणे                                   | सदस्य                        |
| १९ | प्रतिनिधी, राष्ट्रीय रोग नियंत्रण केंद्र, (NCDC) दिल्ली                         | सदस्य                        |
| २० | विभागीय संचालक, केंद्रीय आरोग्य व कुटुंब कल्याण विभाग, आकुर्डी, पुणे            | सदस्य                        |
| २१ | उपसंचालक, राज्य सार्वजनिक आरोग्य प्रयोगशाळा, पुणे                               | सदस्य                        |
| २२ | विभाग प्रमुख, बालरोग विभाग, बी.जे. शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, पुणे            | सदस्य                        |
| २३ | विभाग प्रमुख, सुक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, बी.जे. शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, पुणे | सदस्य                        |
| २४ | विभागप्रमुख, स्त्रीरोग विभाग, बी.जे. शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, पुणे          | सदस्य                        |
| २५ | मुख्य आरोग्य अधिकारी, मनपा, बृहन्मुंबई                                          | सदस्य                        |
| २६ | अध्यक्ष, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ                                       | सदस्य                        |
| २७ | अध्यक्ष, इंडियन मेडीकल असोसिएशन, महाराष्ट्र राज्य                               | सदस्य                        |
| २८ | अध्यक्ष, इंडियन पेडीयाट्रीक असोसिएशन, महाराष्ट्र राज्य                          | सदस्य                        |
| २९ | शास्त्रज्ञ आणि प्रमुख हवामान संशोधन विभाग, पुणे                                 | सदस्य                        |
| ३० | पर्यावरण अभियंता शास्त्रज्ञ पर्यावरण व वन विभाग                                 | सदस्य                        |
| ३१ | आयुक्त, राज्य भूजल सर्वेक्षण, पुणे                                              | सदस्य                        |
| ३२ | विशेष निमंत्रित (कार्यक्रमाच्या आवश्यकतेनुसार)                                  | मा.अध्यक्ष यांच्या मान्यतेने |
| ३३ | सहसंचालक, आरोग्य सेवा, (हि.ह. व ज.ज. रोग), पुणे-६                               | सदस्य सचिव                   |

#### राज्यस्तरीय समितीची कार्यपद्धती व उद्दिष्टे:-

समिती सदस्यांनी दर ३ महिन्यातून एकदा बैठक घेऊन साथरोग व आपत्कालीन परिस्थितीचा आढावा घ्यावा. तसेच, आपत्कालीन परिस्थिती किंवा मोठ्या प्रमाणात साथरोग उद्रेक उद्भवल्यास गरजेनुसार बैठका घ्याव्यात.

#### समितीने खालीलप्रमाणे कार्यपद्धतीचा अवलंब करावा:-

१. राज्यातील साथरोग परिस्थितीचे विश्लेषण करून साथरोग उद्भव्याची कारणमीमांसा तसेच करावयाच्या प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक उपाययोजनांची रूपरेषा ठरविण्यात यावी.

२. राज्यातील सध्याच्या साथरोग नियंत्रण व्यवस्थेचा अभ्यास करून त्यात आवश्यक बदल सुचविणे.
३. महाराष्ट्राच्या शेजारील राज्यांमधील साथरोग परिस्थितीचा तुलनात्मक अभ्यास करून त्याअनुषंगाने आंतरराज्य समन्वयाचे मुद्दे निश्चित करणे.
४. राज्य आणि केंद्रीय स्तरावरील मार्गदर्शक सूचनांमध्ये समन्वय करणे.
५. साथरोग निवारणासाठी इतर विभागाशी सहस्रमसलत करून साथरोगामध्ये प्रत्येक विभागाची भूमिका निश्चित करून त्याप्रमाणे कार्यवाही करणे.
६. केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार दि.२५.०३.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयाद्वारे गठीत राज्यस्तरीय प्राणीजन्य आजार समित्यांकडील विषयांबाबतच्या कार्यवाहीचा आढावा घेणे.

तसेच, जिल्हास्तरावर खालीलप्रमाणे जिल्हास्तरीय संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व नियंत्रण समिती स्थापन करण्यात येत आहे.

#### जिल्हास्तरीय संसर्गजन्य आजार प्रतिबंध व नियंत्रण समिती

| अ.क्र. | नाव                                                        | पदनाव   |
|--------|------------------------------------------------------------|---------|
| १      | जिल्हाधिकारी                                               | अध्यक्ष |
| २      | उपसंचालक, आरोग्य परिमंडळ (जिल्ह्यांशी संलग्न परिमंडळ)      | सदस्य   |
| ३      | उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी, ग्रामपंचायत विभाग               | सदस्य   |
| ४      | जिल्हा शल्य चिकित्सक                                       | सदस्य   |
| ५      | प्रतिनिधी/अधिष्ठाता, शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय           | सदस्य   |
| ६      | भिक्षक, शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय/जिल्हा रुग्णालय        | सदस्य   |
| ७      | बालरोगतज्ञ, शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय/जिल्हा रुग्णालय    | सदस्य   |
| ८      | प्रतिनिधी, आपत्ती व्यवस्थापन विभाग, जिल्हाधिकारी कार्यालय  | सदस्य   |
| ९      | जिल्हा प्रतिनिधी, पाणी पुरवठा व स्वच्छता विभाग             | सदस्य   |
| १०     | अणूजीव शास्त्रज्ञ, जिल्हा सार्वजनिक प्रयोगशाळा             | सदस्य   |
| ११     | मुख्य आरोग्य अधिकारी, महानगरपालिका/कौन्सिल                 | सदस्य   |
| १२     | जिल्हा प्रतिनिधी, इंडियन मेडीकल असोसिएशन, महाराष्ट्र राज्य | सदस्य   |
| १३     | प्रतिनिधी, शिक्षण विभाग (प्राथमिक व माध्यमिक)              | सदस्य   |
| १४     | प्रतिनिधी, महिला व बालविकास विभाग                          | सदस्य   |
| १५     | प्रतिनिधी, जिल्हा पशु वैद्यकीय कार्यालय                    | सदस्य   |
| १६     | प्रतिनिधी, अन्न व औषध शासन विभाग                           | सदस्य   |
| १७     | सदस्य जिल्हा आपत्ती व्यवस्थापन केंद्र                      | सदस्य   |
| १८     | जिल्हा कृषी अधिकारी                                        | सदस्य   |

|    |                                        |            |
|----|----------------------------------------|------------|
| १९ | प्रतिनिधी पाणी पुरवठा स्वच्छता विभाग   | सदस्य      |
| २० | प्रतिनिधी जिल्हा प्रदुषण नियंत्रण मंडळ | सदस्य      |
| २१ | जिल्हा आरोग्य अधिकारी                  | सदस्य सचिव |

**जिल्हास्तरीय समितीची कार्यपद्धती व उद्दिष्टे:-**

१. जिल्ह्यातील साथरोग परिस्थितीचे विश्लेषण करुन साथरोग उद्भववाची कारणमीमांसा तसेच करावयाच्या प्रतिबंधात्मक व नियंत्रणात्मक उपाययोजनांची रूपरेषा ठरविण्यात यावी.
२. जिल्ह्यातील सध्याच्या साथरोग नियंत्रण व्यवस्थेचा अभ्यास करुन त्यात आवश्यक बदल सुचविणे.
३. जिल्ह्याच्या शेजारील जिल्ह्यामधील साथरोग परिस्थितीचा तुलनात्मक अभ्यास करुन त्याअनुषंगाने आंतर जिल्हा समन्वयाचे मुद्दे निश्चित करणे.
४. राज्य आणि केंद्रीय स्तरावरील मार्गदर्शक सूचनांची अंमलबजावणी करणे.
५. साथरोग निवारणासाठी इतर विभागाशी सल्लामसलत करुन साथरोगामध्ये प्रत्येक विभागाची भूमिका निश्चित करुन त्याप्रमाणे कार्यवाही करणे.
६. केंद्र शासनाच्या मार्गदर्शक सूचनांनुसार दि.२५.०३.२०१९ रोजीच्या शासन निर्णयाद्वारे गठीत जिल्हास्तरीय प्राणीजन्य आजार समित्यांकडील विषयांबाबतच्या कार्यवाहीचा आढावा घेणे.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या [www.maharashtra.gov.in](http://www.maharashtra.gov.in) या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०८२६११५१०३३५१७ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करुन काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(महेश हंशेट्टी)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१) मा. राज्यपाल यांचे सचिव, राजभवन, मुंबई.

२) मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.

- ३) मा. मंत्री (सा.आ.) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ५) अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक आरोग्य विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई.
- ६) प्रधान सचिव, नगर विकास विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- ७) प्रधान सचिव/सचिव, महिला व बालविकास यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- ८) प्रधान सचिव/सचिव, ग्राम विकास विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- ९) प्रधान सचिव/सचिव, प.दु.म. विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- १०) प्रधान सचिव/सचिव, वन विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- ११) प्रधान सचिव/सचिव, पाणीपुरवठा व स्वच्छता विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- १२) प्रधान सचिव/सचिव, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- १३) प्रधान सचिव/सचिव, राज्य आपत्ती व्यवस्थापन विभाग यांचे स्वीय सहाय्यक, मंत्रालय, मुंबई
- १४) आयुक्त, आरोग्य सेवा तथा अभियान संचालक, राष्ट्रीय आरोग्य अभियान (महाराष्ट्र), मुंबई.
- १५) आयुक्त, पशुवैद्यकीय विभाग, पुणे.
- १६) आयुक्त, अन्न व औषध प्रशासन, वांद्रे (पू), मुंबई.
- १७) आयुक्त, शालेय शिक्षण व क्रीडा विभाग, पुणे.
- १८) संचालक, आरोग्य सेवा, मुंबई व पुणे.
- १९) संचालक, राज्य आपत्ती व्यवस्थापन कक्ष, मुंबई.
- २०) संचालक, वैद्यकीय शिक्षण व संशोधन, मुंबई.
- २१) संचालक, हाफकिन संशोधन व शिक्षण संस्था, मुंबई.
- २२) संचालक, राष्ट्रीय विषाणू विज्ञान संस्था, पुणे.
- २३) राष्ट्रीय रोग नियंत्रण केंद्र, (NCDC) दिल्ली.
- २४) विभागीय संचालक, केंद्रीय आरोग्य व कुटुंब कल्याण विभाग, आकुर्डी, पुणे.
- २५) उपसंचालक, राज्य सार्वजनिक आरोग्य प्रयोगशाळा, पुणे.
- २६) विभाग प्रमुख, बालरोग विभाग, बी.जे. शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, पुणे.
- २७) विभाग प्रमुख, सुक्ष्मजीवशास्त्र विभाग, बी.जे. शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, पुणे.
- २८) विभागप्रमुख, स्त्रीरोगविभाग, बी.जे. शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालय, पुणे.
- २९) मुख्य आरोग्य अधिकारी, बृहन्मुंबई मनपा तसेच, राज्यातील सर्व महानगरपालिका/नगरपरिषदा.
- ३०) अध्यक्ष, महाराष्ट्र प्रदूषण नियंत्रण मंडळ.
- ३१) अध्यक्ष, इंडियन मेडीकल असोसिएशन, महाराष्ट्र राज्य
- ३२) अध्यक्ष, इंडियन पेडीयाट्रीक असोसिएशन, महाराष्ट्र राज्य
- ३३) शास्त्रज्ञ आणि प्रमुख हवामान संशोधन विभाग, पुणे.

- ३४) पर्यावरण अभियंता शास्त्रज्ञ पर्यावरण व वन विभाग.
- ३५) आयुक्त, राज्य भूजल सर्वेक्षण, पुणे.
- ३६) सर्व जिल्हाधिकारी.
- ३७) सहसंचालक, आरोग्य सेवा, (हि.ह. व ज.ज. रोग), पुणे-६.
- ३८) सर्व सहसंचालक, (आरोग्य सेवा), सार्वजनिक आरोग्य विभाग.
- ३९) उपसंचालक सर्व परिमंडळे, सार्वजनिक आरोग्य विभाग.
- ४०) सर्व अधिष्ठाता, शासकीय वैद्यकीय महाविद्यालये.
- ४१) सर्व जिल्हा शल्यचिकित्सक.
- ४२) उपमुख्य कार्यकारी अधिकारी (ग्रामपंचायत), सर्व जिल्हे.
- ४३) सर्व जिल्हा आरोग्य अधिकारी.
- ४४) सर्व जिल्हा कृषी अधिकारी/पशुवैद्यकीय अधिकारी.
- ४५) अवर सचिव (आरोग्य-७), सार्वजनिक आरोग्य विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

